

О.А. КРАСНОВ, студент, Донецький державний університет управління
Є.В. КУХАРУК, студентка, Донецький державний університет управління
Р.В. ОБОДЕЦЬ, канд. держ. упр., доцент, Донецький державний університет управління

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ПРОЦЕСУ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Розглянуто роль трансферу технологій для сучасної України, проаналізовано стан, виявлено основні причини, що гальмують розвиток системи трансферу та визначені шляхи, що сприятимуть ефективному розвитку трансферу технологій в Україні.

Рассмотрена роль трансфера технологий для современной Украины, проанализировано состояние, обнаружены основные причины, которые тормозят развитие системы трансфера и определенные пути, которые будут содействовать эффективному развитию трансфера технологий в Украине

Examined the role of technology transfer for the present-day Ukraine, analyzed the situation, identified the main reasons hindering the development of a system of transfer and suggested methods to facilitate the effective development of technology transfer in the Ukraine.

Ключові слова: наукові дослідження, трансфер технологій, центр трансферу технологій, мережа трансферу технологій.

Вступ. Зростання економіки України напряму залежить від розвитку інноваційної діяльності в країні. Кожного року науковцями все більше розробляється новітніх технологій – альтернативних джерел енергії, безвідходного виробництва, виробничих технологій тощо, значна частина яких так і не досягає споживача, для якого вони призначені. Проблемою цьому є недосконала система обміну технологіями між учасниками інноваційного процесу. Таким чином, виникає потреба дослідження проблематики та аналізування діяльності мереж трансферу технологій в Україні, а також пошук шляхів сприяння розвитку системи трансферу технологій в Україні.

Постановка завдання. Метою даної роботи є зосередження уваги на значимості трансферу технологій для економічного розвитку України, аналіз сучасного стану трансферу технологій в Україні, а також виявлення проблем розвитку трансферу та пошук шляхів поліпшення ситуації. Дослідження на обрану тему є актуальним, оскільки нерозвинена система трансферу технологій в Україні призводить до зростання розриву між наукою та виробництвом, що відповідно веде до зниження конкурентоспроможності національної продукції, погіршує економічний стан в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань та проблем стосовно трансферу технологій можна знайти у роботах багатьох українських вчених, зокрема В. Стадника, Л. Федулової, А. Шпака, В. Соловійова, Ю. Бажала та ін.

Невирішені раніше питання. Незважаючи на те, що в останні роки проблемою створення та функціонування мереж трансферу в Україні цікавляться все більше авторів, поки що питання про шляхи вдосконалення існуючої системи трансферу та пропозиції щодо її реорганізації повною мірою не висвітлено.

Методологія. До основних методів, що використовувались при написанні даної роботи, слід віднести методи аналізу – економічного, статистичного та порівняльного, метод формальної логіки, методи аналізу та синтезу.

Результати дослідження. Прискорення темпів науково-технічного розвитку призводить до підвищення швидкості оновлення товарів і послуг, а, отже, до скорочення життєвих циклів продукції, технологій, попиту, до підвищення інтенсивності конкурентної боротьби на ринках збуту підприємств. Досвід розвитку західних фірм показує, що важливим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому і його продукції зокрема є інновації.

Однією з найважливіших складових інноваційного процесу і перспективним механізмом економічної стабілізації держави є трансферт технологій, сутність якого полягає в передачі ноу-хау, нових технологій, технологічного обладнання та науково-технічних знань від власника до замовника. Саме зміни технологій забезпечують розвиток галузей промисловості, є основою якісних змін в економіці в цілому, на 75-80 % визначають приріст ВВП розвинутих країн [1].

Трансфер технологій являє собою передачу науково-технічних знань і досвіду для надання науково-технічних послуг, застосування їх для технологічних процесів та виробництва продукції.

Фахівці, які займаються українськими технологіями, вважають, що перспективи в державі є, насамперед, у таких галузях: ракетно-космічна, авіаційна та авіаційне двигунобудування, бронетанкова і двигунобудування для бронетанкової техніки, суднобудівна, модернізація сучасної військової техніки, створення електронно-оптичних виробів, навігаційних приладів, апаратури радіозв'язку. [5]

За останній час розрив між створенням новітньої технології та її впровадженням в промисловість суттєво скоротився. Однак в Україні через слабку взаємодію науки і бізнесу трансфер технологій не знайшов свого належного розвитку, тому перспективні наукові розробки часто не комерціалізуються. Через це країна втрачає можливість використання стратегії нарощування інноваційного потенціалу на пріоритетних напрямках НТП, що загрожує закріпленням у країні екстенсивної моделі розвитку економіки [2]. На даний момент для українських підприємств активізація інноваційної діяльності, розвиток системи трансферу технологій стає не тільки ключовим фактором успіху в конкуренції, а й умовою виживання на ринку.

Нерозвиненість системи трансферу технологій в Україні викликана рядом факторів, серед яких до основних можна віднести недостатній рівень розвитку інноваційного ринку та інноваційних процесів, що гальмує участь країни у міжнародному обміні технологій та недосконалість законодавства щодо визначення та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу.

Недостатній рівень розвитку інноваційного ринку та інноваційних процесів характеризується зниженням інноваційної активності підприємств, скорочення обсягів науково-дослідних робіт, зменшення інноваційних впроваджень у сучасне виробництво, зниження долі інноваційної продукції в загальному обсязі товарів та послуг, зниження виробництва та експорту наукомісткої продукції.

Що стосується законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності, то, незважаючи на прогрес протягом останніх років, недосконалість законодавчого забезпечення у цій сфері все ще є одним з чинників, який створює перешкоди розвитку ефективної системи трансферу технологій в Україні.

Не врегульовано питання вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності та їх відображення у бухгалтерському обліку. Незважаючи на неодноразові доручення Кабінету Міністрів України, Фонд державного майна України не затвердив методика оцінки нематеріальних активів. Відсутність єдиної методики визначення розміру матеріальної шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності унеможлиблює покарання порушників. [3]

Велика тривалість терміну розгляду заявок на патенти і винаходи: тривалість розгляду заявки на винаходи 1,5–3 роки, а заявка на знаки для товарів і послуг розглядається 1,5–3,5 роки. [2] Зберігається тенденція зменшення кількості поданих заявок на винаходи до Держдепартаменту інтелектуальної власності. [3]

Сьогодні в Україні існує проблема недостатнього розвитку інфраструктури мереж та центрів трансферу технологій.

Необхідно створити інфраструктуру трансферу технологій, у тому числі підрозділи з питань трансферу технологій та продовжити створення центрів трансферу технологій на національному та регіональному рівнях. Її елементом може стати розробка і впровадження інтегрованої бази даних щодо попиту та пропозиції трансферу технологій в Україні та створення механізму поповнення цієї бази з різних джерел: існуючих локальних, відомчих та регіональних баз даних, каталогів, конкурсів, виставок-презентацій, спеціалізованих видань, журналів, інтернет-сайтів. Складовою національної інфраструктури трансферу технологій мають стати спеціально створені консультативні комісії з питання аудиту трансферу технологій, оскільки при вирішенні питання щодо експорту технології важливо оцінити її конкурентоспроможність. [5]

Великою проблемою для підприємств, що потребують трансферу технологій, часто стає їх недостатня компетенція у питаннях купівлі технологій,

а для розробника технології – проблема збуту власного інтелектуального продукту.

Як показує світова практика, процес трансферу технологій найоптимальніше можна організувати шляхом створення науково-виробничих і дослідницьких об'єднань та центрів, які надають широкий спектр послуг у сфері трансферу технологій. [4]

Таким посередником може бути центр трансферу технологій, що представляє собою самостійну організацію, яка здатна працювати, як за принципом самофінансування та бути структурним підрозділом у складі науково-дослідних державних установ, так і вести свою діяльність на комерційних засадах.

Деякі з таких центрів трансферу технологій об'єднуються у цілі мережі, що, своєю чергою, дає змогу забезпечити концентрацію інформаційних ресурсів та підвищити комерційну ефективність посередницької діяльності у сфері передачі технологій. Мережі трансферу технологій уже активно здійснюють свою діяльність в Європі, США, Росії та Китаї. Однією із основних можна назвати Європейську мережу підприємництва (Enterprise Europe Network – EEN). [6] Динамічно розвивається трансфер технологій у сусідній Росії. Зокрема, у 2002 році створено Російську мережу трансферу технологій (Russian Technology Transfer Network – RTTN), яка об'єднує понад 70 регіональних інноваційних центрів (із 29 регіонів Російської Федерації та країн СНД), які спеціалізуються на трансфері технологій.

В Україні існують декілька центрів трансферу технологій, центри комерціалізації технологій, технопарки та технополіси. Крім того, створено Українську мережу трансферу технологій та Національну мережу трансферу технологій.

Проаналізувавши діяльність Української та Національної мереж трансферу технологій, бачимо, що обидві мережі надають однакові послуги, а саме: технологічний аудит та аудит інтелектуальної власності, технологічний маркетинг, консультації по трансферу та комерціалізації технологій, менеджмент та бізнес-планування інноваційних проектів, експертиза інноваційних проектів, пошук та залучення інвестицій, аутсорсинг НДДКР; інформаційно-аналітичні та освітні послуги тощо. Таким чином, можна сказати, що на сьогодні в Україні є проблема того, що обидві мережі трансферу технологій – Українська та Національна – працюють майже паралельно, а їхні бази даних не об'єднані. Це може створювати перешкоди на шляху вільного та швидкого доступу до всіх наявних профілів потенційному покупцю чи продавцю.

Окрім Української та Національної мереж трансферу технологій, в Україні є багато центрів трансферу, бізнес-інкубаторів та технопарків, які готові до співпраці та об'єднання в одну загальну мережу трансферу технологій.

Нещодавно в Україні реалізувався проект «Підтримка наукоємних та інноваційних підприємств, а також трансфер технологій у бізнес в Україні» (Inno Enterprise), який фінансується Європейським Союзом. Головна мета проекту – стимулювання інноваційної діяльності українських фірм шляхом

подолання розриву між дослідженням і виробництвом і стимулювання передачі технологій в межах національної і глобальної економіки.

Висновки. Успішність діяльності підприємств залежить від використання сучасних технологій, а конкурентоспроможність продукції – від відповідності технічного рівня продукції останнім досягненням науково-технічного прогресу. Важливе місце у інноваційному розвитку займає трансфер технологій.

Проаналізувавши ситуацію щодо трансферу технологій, бачимо, що в той час, коли в розвинених країнах розрив між створенням новітньої технології та її впровадженням в промисловість скоротився, в Україні трансфер технологій не отримав належного розвитку. Це спричинив ряд факторів, серед яких до основних слід віднести: нерозвиненість інноваційних процесів; відсутність сучасної законодавчої бази та центрального керівного органу з питань трансферу технологій; нерозвинену інфраструктуру трансферу технологій.

На прикладі розвинених країн, можна сказати, що процес трансферу технологій найоптимальніше можна організувати шляхом створення науково-виробничих і дослідницьких об'єднань та центрів, які надають широкий спектр відповідних послуг.

Фахівці, які займаються українськими технологіями, вважають, що перспективи в державі є, проте для виходу на вищий рівень технологічного розвитку, необхідно створювати сприятливі умови для інноваційної діяльності, вдосконалювати систему трансферу технологій.

В Україні існують декілька Центрів трансферу технологій, центри комерціалізації технологій, технопарки та технополіси. Також створено Українську мережу трансферу технологій та Національну мережу трансферу технологій. Крім цього, в Україні є багато центрів трансферу, бізнес-інкубаторів та технопарків, які готові до співпраці та об'єднання в одну загальну мережу трансферу технологій.

Нещодавно в Україні реалізувався проект «Підтримка наукоємних та інноваційних підприємств, а також трансфер технологій у бізнес в Україні» (Inno Enterprise), метою якого є стимулювання інноваційної діяльності українських підприємств.

Без постійного припливу свіжих ідей будь-яке підприємство припинило б своє існування. Тому головне питання, яке мають ставити перед собою відповідні керівники компаній, - як отримати реальну користь від наукового потенціалу, як комерціалізувати ідею, як донести та впровадити новітні технології та розробки у виробництво тощо. На даний момент для українських підприємств активізація інноваційної діяльності, розвиток системи трансферу технологій стане значним чинником успіху та надасть змогу вдало конкурувати на ринку.

Список літератури: 1. *Олейніков О.О.* Сучасні тенденції світового ринку високотехнологічної продукції та місце України на ньому// Проблеми науки. – 2006. – №1. 2. *Сіденко В.Р.* Проблеми включення України в глобальні мережі торгівлі високотехнологічними товарами і послугами// Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2005. – №52, Ч.1. 3. *Козаченко Р.П.* Трансфер технологій як необхідна передумова інтеграції

України у світове господарство [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Economics/28321.doc.htm **4.** Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : монографія / О. Ф. Андросова, А. В. Череп. – К.: Кондор, 2007. – 356 с. **5.** Лукін С.Ю., Козаченко Р.П. Україна на сучасному ринку наукоємної продукції // Економічний простір. – №11. – 2008. – С. 29-35. **6.** В. Лысенко, С. Егоров. Предпосылки и методологические основы создания и развития на Украине сети трансфера технологий // Математичні машини і системи. – №1. – 2008. – С. 46–51.

Поступила в редакцію 5.04.2012р